



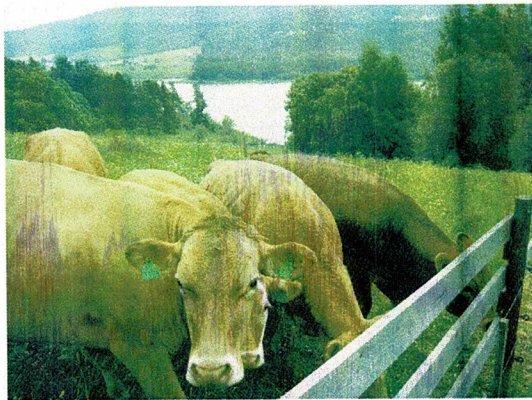
UTMARKSAVDELINGEN FOR AKERSHUS OG ØSTFOLD

Postboks 9369 Grønland
0135 Oslo
E-post: turid.rikheim@havass.skog.no
Tlf: 22054853 man-onsd. Fax: 22174502

www.utmarksavdelingen.no

Styret for Søndre Bjanes

PLAN FOR SØNDRE BJANES



Utkast
Februar 2007

Rapport nr.

Rapport nr./2007

Forfatter:

Turid Rikheim

Emneord:

Søndre Bjanes, Skedsmo, Fet, tilrettelegging, friluftsliv, kulturlandskap

Ekstrakt

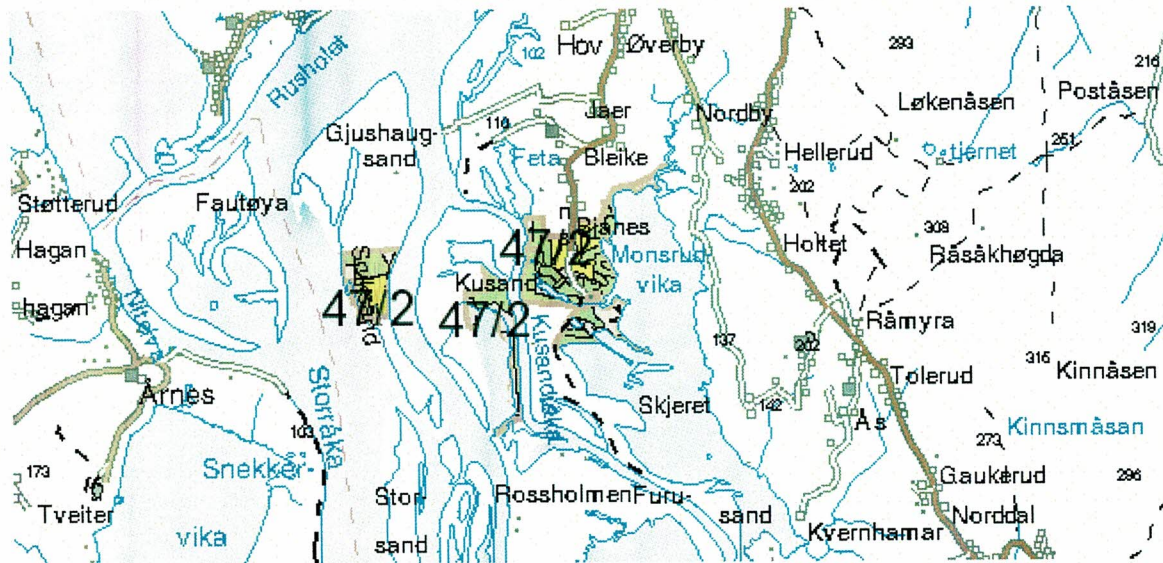
INNHOOLD:

Bakgrunn/formål.....	4
Planens omfang og avgrensning	4
Historisk tilbakeblikk.....	8
Eiendomsforhold, relevante planer og føringer.....	11
Kommuneplanens arealdel	11
Nordre Øyeren Naturreservat	11
Automatisk freda kulturminner	14
Vannbruksplan for Vorma-Glomma-Øyeren.....	14
Grøntstruktur Romerike	14
Regionalt miljøprogram (RMP)	15
Statlig sikra friluftsområde.....	17
Reguleringsplan for Leikvin Golfpark	17
Beskrivelse.....	19
Naturgrunnlag og vegetasjon.....	20
Natur- kultur- og opplevelsesverdier – dagens bruk.....	21
Tunet med dyrka mark	21
Beiter	23
Bjaneshaugen	24
”Søhavna”	26
Målsettinger	29
Brukerbehov og bruksverdi	29
Områdets utviklingsmuligheter (etappevis utvikling) - tiltak.....	34
Forslag til tiltak.....	35
Kilder:.....	38

Bakgrunn/formål

Denne rapporten er utarbeidet etter forespørsel fra styret for Søndre Bjanes. Hensikten med planarbeidet er å belyse området kvaliteter, potensial og verneverdier i forhold til framtidig bruk og tilrettelegging. Produktet skal kunne brukes som grunnlag for beslutninger for hvordan man best kan ivareta og videreutvikle disse verdiene. Prosjektrapporten skal kunne brukes som direkte grunnlag for prioriteringer i framtidig forvaltning av eiendommen.

Planen skal behandles av kommunestyret. **Bør den sendes naboene til høring eller bør de være med i prosessen? De er vel medeiere i vegen ut til Jørholmen?**

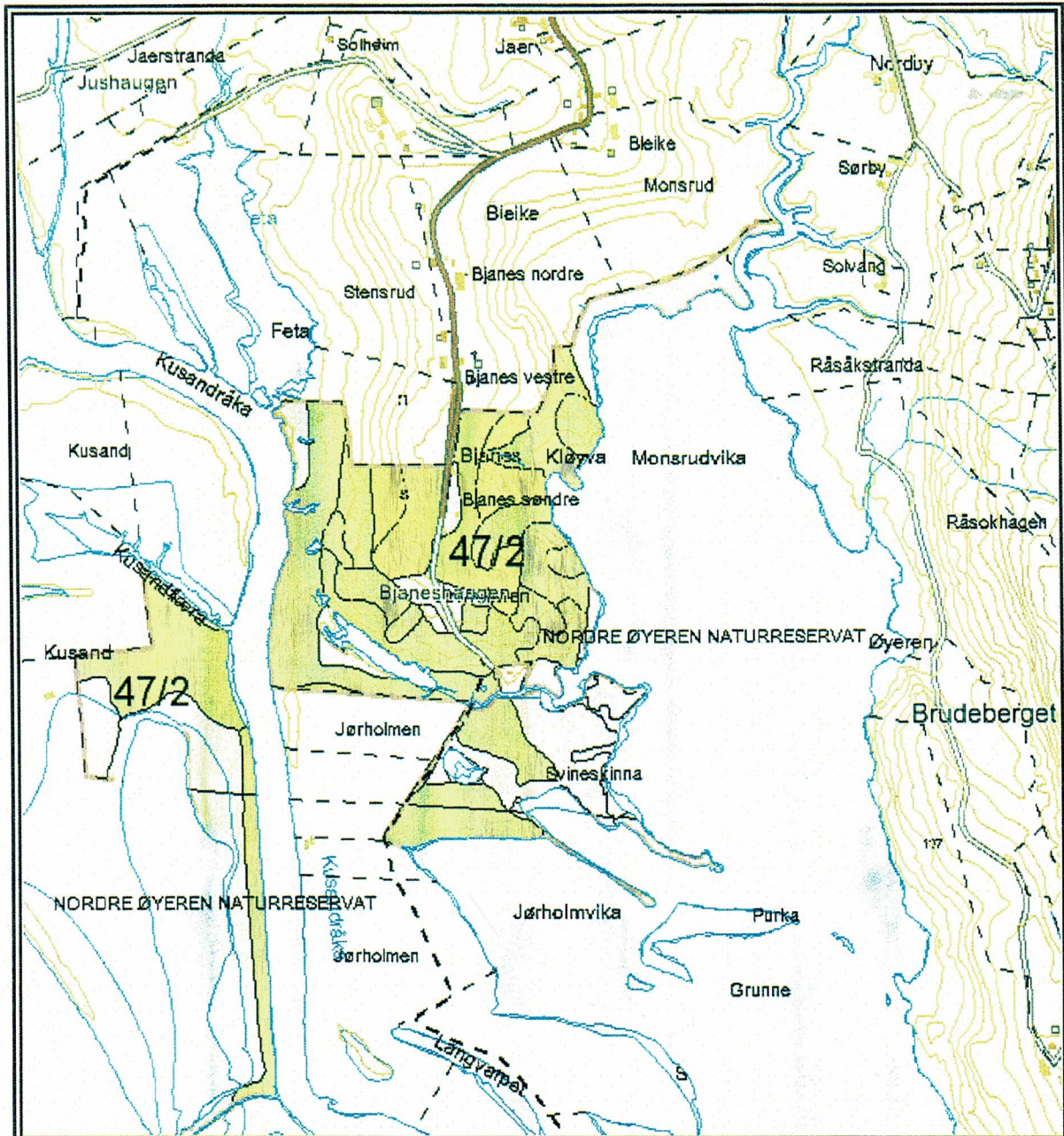


Oversiktskart som viser eiendommens beliggenhet (gardskart/NIJOS). Planen omfatter den del av eiendommen som ligger innenfor rosa strek til høyre på kartutsnittet. Deler av planområdet ligger innenfor Nordre Øyeren Naturreservat.

Planens omfang og avgrensning

Rapporten omfatter utarbeidelse av plan for eiendommen Søndre Bjanes, Gnr./B.nr.47/2 i Fet. Planområdet er på i underkant av ??? daa

- . Eiendommen ligger i Øyeren-deltaet i kulturlandskapet sør for Fet kirke.
- . Eiendommen ligger i Øyeren-deltaet i kulturlandskapet sør for Fet kirke.
- . Eiendommen ligger i Øyeren-deltaet i kulturlandskapet sør for Fet kirke.



Gårdskart







0227-47/2

Målestokk:

1:11000

 **NIJOS**


Tegnforklaring (Arealdata i dekar)

	Fulldyrka jord	86.9
	Overflatedyrka jord	0.0
	Innmarksbeite	0.0
	Skog	307.2
	Anna mark	175.9
	Ikke klassifisert	23.1 593.1

Kartet viser en presentasjon av valgt type gårdskart for den valgte landbrukseiendommen. I tillegg vises bakgrunnskart for gjenkjenneelse.

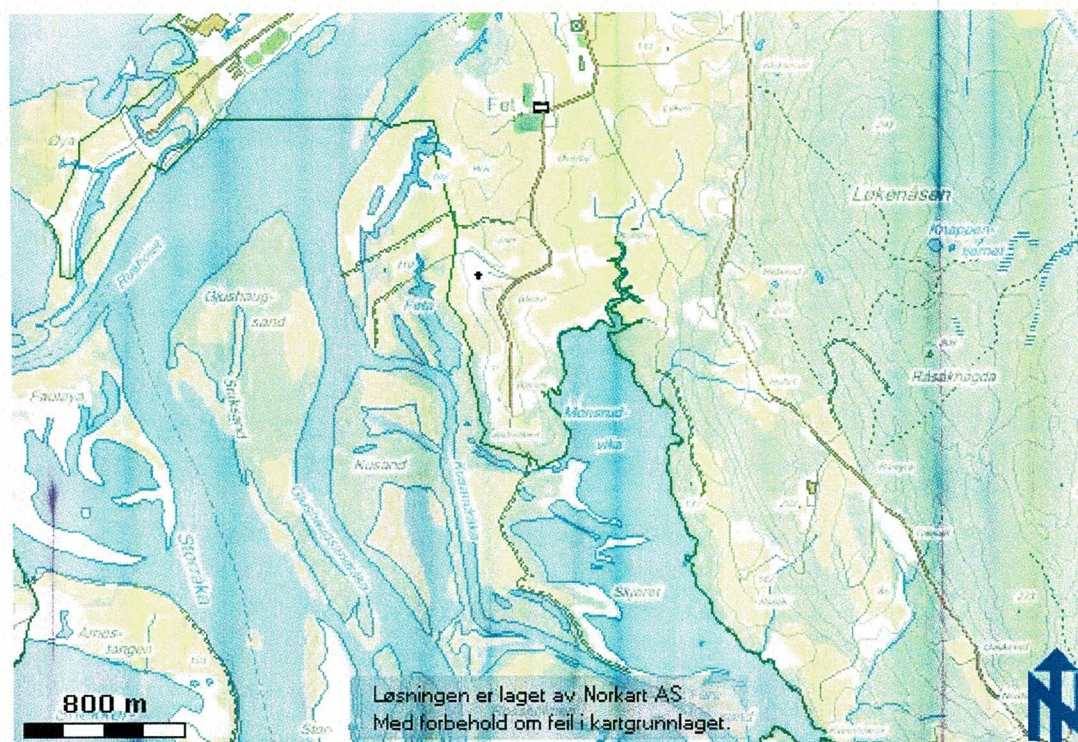
Arealstatistikken viser arealer i dekar av de ulike arealklasser for landbrukseiendommen.

Det kan forekomme avrundingsforskjeller i arealtallene.

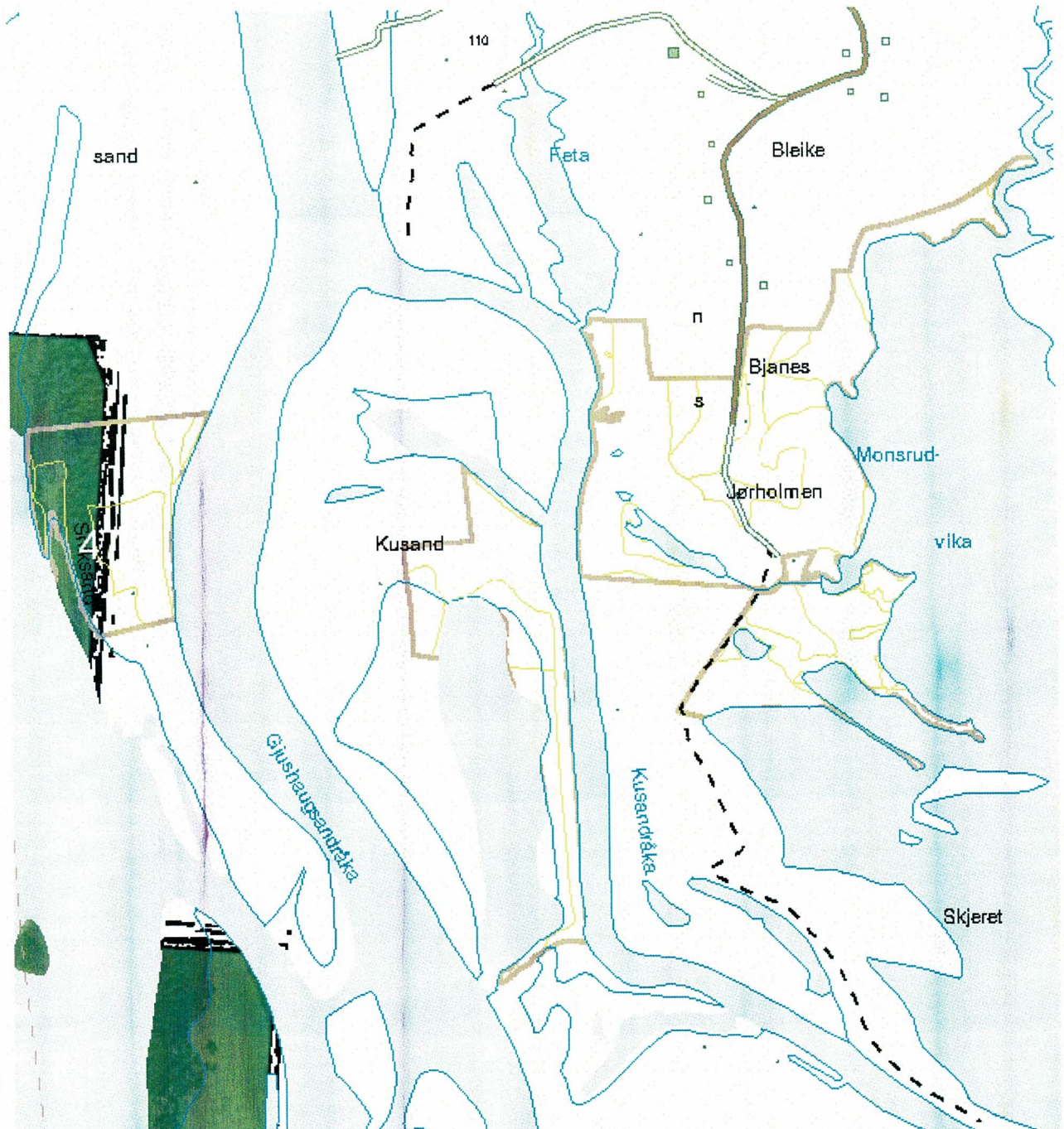
 Eiendomsgrenser

Beliggenhet.

Eiendommen ligger i Øyeren-deltaet. Sett i et turist- og friluftsperspektiv ligger Søndre Bjanes inne i den aksjen av besøksmål man kan strekke fra Fet Lenser til Gansvika. Kulturlandskapet sør for Fet kirke kalles Jahr. Øyeren er Norges 8.største innsjø.



Grønn strek viser grense for Nordre Øyeren Naturreservat.



Planområdet ligger innenfor rosa strek. Arealet på Kusand omhandles ikke i planen.
(kartkilde: NIJOS)

Arbeidsopplegg

Planen er utarbeida av utmarkskonsulent/landskapsarkitekt Turid Rikheim ved Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold. Området er befart 19.juni og 8.november 2006. Planutkastet er forelagt og behandla i styret for Søndre Bjanes..... Fetsund Lenser og Øyeren Informasjonssenter, kjentfolk i området har gitt nyttig informasjon, aktuelle interesseorganisasjoner og naboer, Rossholmen beitelag.

Historisk tilbakeblikk

(Natur- og kulturhistorie: beskrivelse av tidligere tiders aktivitet på eiendommen, hvordan dette har formet kulturlandskapet og hvilke spor etter dette man kan oppleve i landskapet i dag)

Søndre Bjanes ligger i et kulturlandskap med stor historisk dybde. Kulturlandskapet ved Jahr har historiske linjer langt tilbake i tid. (Her lå eldre ferdselsårer, boplass, samlings- og dyrkings og området har fra gammelt av hatt betydning som religiøst samlingssted???) Selv om landskapet har endret seg (blant annet er tunstrukturen på gården i dag borte og mange av de små teigene som ble dyrka er slått sammen til større enheter), kan mye av historien fortsatt leses i landskapet. Landskapsformen på eiendommen er intakt; jordene på Søndre Bjanes er ikke bakkeplanert, slik det ellers er vanlig i våre områder.

Den gamle rodevegen til Søndre Bjanes gikk over tunet på Bleike og ned til Monsrudvika. Tidligere var vannet en viktig ferdsels- og transportåren og allerede i Vikingtida var Øyeren strategisk viktig. Tømmerfløting i Øyeren er dokumentert så tidlig som i 1306 og på 1500-tallet var det en mengde sagbruk langs innsjøen. Tømmerfløtingen opphørte i 1985. Vinterstid foregikk mye ferdsel og transport på isen.

I følge skriftlige kilder skal det ha ligget en kirke ved dagens kirkested allerede i middelalderen. Den eldre kirka har sannsynligvis ligget rundt 300 meter vest for dagens kirkebygg på en flate ut mot Glomma, nord for våningshuset på gården Hov. Denne ble erstattet av en ny tømmerkirke i 1580. Dagens kirke, som er tredje kjente kirkebygg på stedet ble innvia i 1890.

(kilde: Rapport fra registrering av automatisk freda kulturminner i forbindelse med reguleringsplan for Leikvin Golfpark, Akershus Fylkeskommune, 2005).

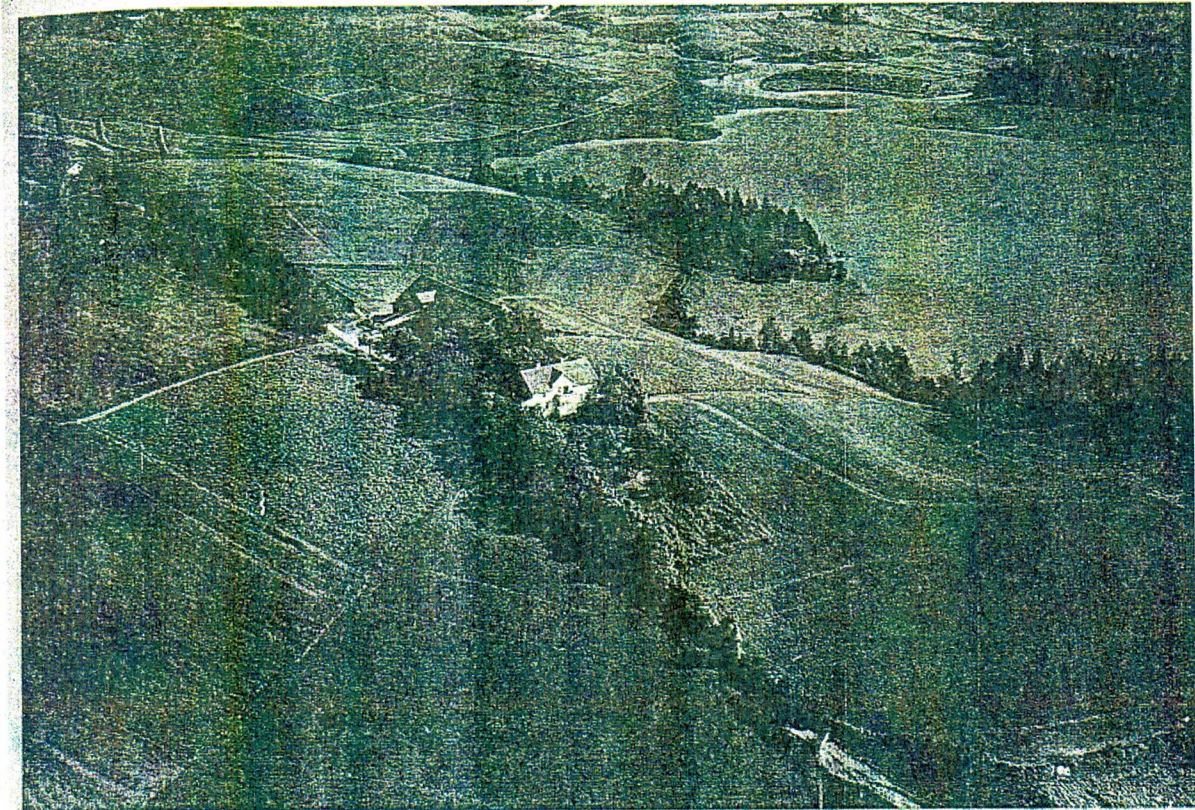
Ved fornminneutgravingene i forbindelse med reguleringsplanen for golfbane ble det påvist ni automatisk freda kulturminneområder, deriblant et bosetnings- og aktivitetsområde fra yngre steinalder, bosetningsspor/aktivitetsområde fra steinalder/jernalder, flere kokegroper fra bronsealder/jernalder og kokegrop med mulig fotgrøft fra jernalder. Disse funnene vitner om områdets betydning langt tilbake i tid.

Funnet som har størst interesse for denne rapporten er imidlertid påvisning av en delvis godt bevart trekonstruksjon av bjørk "med ukjent funksjon" funnet på Monsrud like nord for Monsrudvika. Funnet antas å kunne være rester etter en form for bryggekonstruksjon, eventuelt ei kavlebru bestående av påler og lagt greiner på tvers. Funksjonen til kavlebruene var å gjøre våte område mer farbare. Lokaliteten ligger i dag 3-4 meter over dagens vannstand i Øyeren. Antikvariske myndigheter er usikre på om vannstanden tidligere kan ha vært så høy at konstruksjonen kan ha ligget i strandkanten. Det er også en mulighet for at funnet kan være rester etter en huskonstruksjon.

Dersom det viser seg at teorien om bryggekonstruksjon lar seg verifisere, kaster dette et interessant lys over områdets betydning som kommunikasjonsknutepunkt fra gammelt av. Kanskje har Monsrudvika vært et sundsted i tidligere tider? Områdene langs ferdselsårene hadde fra gammelt av ofte stor kulturhistorisk betydning. At det ligger et gammelt kirkested i området understreker denne betydningen. Sundstedene ved kirkestedene var fra gammelt av viktige kommunikasjonsknutepunkter.

Vegen til Bjanes og videre ut på Jørholmen er av nyere dato enn rodevegen som gikk til Monsrudvika.

Bjaneshaugen var husmannsplass under Søndre Bjanes. Husmannsplassen ble bygget rundt 1850, men var bare bebodd til ca.1890. Husmannsplassen var jordløs plass og husmannen var såkalt "husmann uten jord". Stua var ei lafta tømmerstue tekt med bakhun. Stua, som hadde to rom med grue i det ene rommet og ovn i det andre, stod her til langt ut på 1900-tallet. (kilde: bygdebok for Fet, bind ..)



Tunet på Søndre Bjanes i 1950. Foto hentet fra bygdeboka (få tak i en bedre kopi...)

Låven ble brent midt i 1960-åra, våningshuset ble brent i 1971. De opprinnelige bygningene på tunet ble oppført på 1800-tallet; stabbur, fjøs med gråsteinskjeller, saue- og grisehus og garvehus. Garverivirksomheten varte fram til begynnelsen av 1900-tallet. I 1911 ble det bygget låve med fjøs. Alle disse bygningene er borte i dag. Redskapshuset som ble revet i 2006 ble bygget etter andre verdenskrig. Våningshuset ble brent i 1971. Stabburet som står på tunet i dag er trolig av nyere dato; sannsynligvis bygget i første halvdel av 1900-tallet. Store deler av de arealene som i dag er beitemark var åkerland på 1950-tallet.

Floraen på Søndre Bjanes er spesiell. Av bildet ser vi at det på 1950-tallet lå en hage sør for våningshuset. På 1900-tallet vokste en søskenflokk opp på Søndre Bjanes, der en av guttene i søskenflokken ble kalt "gartneren". Han planta mange ulike arter busker og trær på og nedenfor tunet (Alf Erik Jahr pers. medd.).

På Jørholmen og ute på øyene hadde de beite for kuer, hest og sau. På grunn av det viktige beitet var stranda og øydelene regnet som viktigere for gårdsdrifta enn den egentlige dyrkamarka.

Starr (dialekt: stårr) var et viktig tilskuddsfôr som ble høsta på øyene. Starren ble slått og lagt i uteløer på øyene om høsten og frakta med hest på isen opp til gårdene vinterstid. Låven på Jørholmen er den eneste låven som står igjen. Mer om dette..... (mer i bygdeboka omtale av Jarenstranda)

Tekst og Foto av stårrkjørring i bygdeboka.

Før man fikk motoriserte redskaper i jordbruket ble gården vurdert som lettdreven. De bratte liene skapte ikke problemer for landbruket før de tyngre redskapene kom. De fleste gårdene i området hadde nok hamn til dyra, selv om hamna var utsatt for oversvømmelse. Mye av jorda på Søgarn Bjanes var bratt og dårlig egna for traktordrift. Dette var hovedårsaken til at eieren solgte gården i 1963 og kjøpte en mer lettdreven gård.

Søndre Bjanes har tradisjoner for friluftslivsaktiviteter allerede fra tidlig 1900-tall. På Griseryggen var det hoppbakke.



Eiendomsforhold, relevante planer og føringer

Søndre Bjanes er statlig friluftsområde. Eiendommen ble i 1964 kjøpt av Fet og Skedsmo kommuner med støtte fra Statens Friluftsråd. Hensikten med kjøpet var å tilby området som friluftsområde for innbyggerne i Fet og Skedsmo. Vegen ut til Søndre Bjanes er kommunal og vegen videre ut til Jørholmen er sameie mellom gårdene som har areal ute på holmen. Nedenfor Bjaneshaugen ligger ei hytte; "Andebu" på en utskilt eiendom innerst i evja.

Søndre Bjanes forvaltes av et styre. Styret er en kommunal komité der medlemmene velges av kommunestyrene. Fet og Skedsmo har to representanter hver.

Styret har i dag følgende sammensetning:

Aage Cato Holt: leder

Erik Noraker, Fet

Skedsmo kommune v/Ingrid Opdal og Tore Sannes

Fet kommune v/Kultursjef i Fet Wencke Lauritsen har sekretærfunksjon for styret.

Kommuneplanens arealdel

Deler av Søndre Bjanes er i kommuneplanen avsatt til "byggeområde golf" Øvrige del av eiendommen er avsatt til "LNF-område" (landbruk, natur- og friluftsliv).

sjekk!!!

Sett inn utsnitt av arealdelen

Nordre Øyeren Naturreservat

Deler av eiendommen ligger innenfor Nordre Øyeren naturreservat, som er freda i henhold til Lov om naturvern. Naturreservatet omfatter vannspeil (Øyeren) og deler av eiendommen ned mot Øyeren i sør og i vest. (sjekk grense for naturreservatet). Formålet med fredningen er å bevare Norges største innlandsdelta med dets varierte plante- og dyresamfunn. Reservatet er et Ramsar-område. Arealene ned mot Øyeren har betydning som hvile- og hekkeplass for trekkfugler. Reservatet ble oppretta i 1975 (revidert 1988 og 1993). Samla areal for reservatet er på 62,6km²; hvorav mesteparten er sjøareal.

(Oversiktskart med naturreservatgrense inntegnet)

Alminnelige regler gjelder for friluftsliv og ferdsel, bortsett fra noen skjerpede regler:

- Vegetasjon på land og i vann er freda mot all skade og ødeleggelse (landbruk er unntatt)
- Høyeste tillatte hastighet for motorisert båtferdsel er 5 knop nord for grenselinja Gjellebekkvika-Rundsand-Kartè
- Oppføring av bygninger og anlegg som veger og faste innretninger er ikke tillatt (regnes

lavvo som fast innretning?)

- Inngrep i grunnen er forbudt
- Henlegging av avfall er ikke tillatt
- Det er båndtvang for hund hele året
- Bruk av motorisert modellfly i den isfrie del av året og bruk av motoriserte modellbåter er ikke tillatt

Jakt:

Innenfor naturreservatet er det begrensende regler for jakt. Reglene omfatter hvilke arter som det kan jaktes på, til hvilke tider og i hvilket omfang jakten kan foregå og hvem som kan jakte. All jakt; med unntak av tre andearter foruten ringdue, kråke, rødrev og mink er forbudt innenfor naturreservatet.

Landbruk:

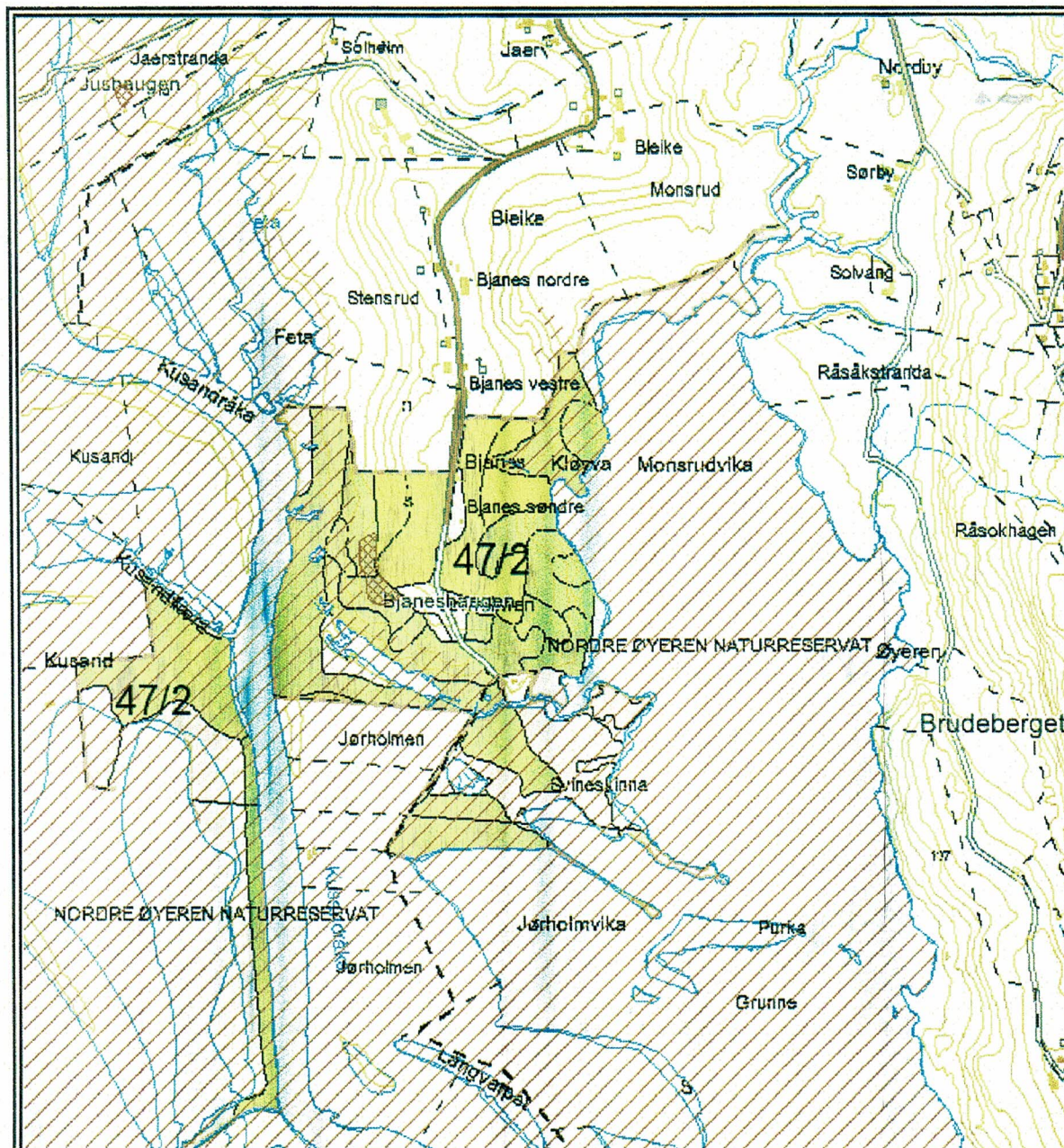
Dyrka mark, slåtteland og kulturbeite kan fortsatt nyttes til jordbruksformål.

En rekke bestemmelser tillater utøvelse av landbruksdrift med grøfning, skjøtsel av vegetasjon mot dyrka mark og boliger, hogging av ved til eget bruk; dessuten:

- Beite kan foregå som tidligere og det kan gis tillatelse til grasbrenning.
- Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til å sette opp nye gjerder og vanningsanlegg når dette ikke er i strid med verneinteressene
- Grunneiere kan fjerne vegetasjon som representerer helsefare for mennesker og dyr og vertsplanter for skadeorganismer i landbruket.

Skjøtsel:

Skjøtsel som er nødvendig for å oppfylle formålet med fredningen skal utføres av forvaltningsmyndighetene eller den forvaltningsmyndighetene bestemmer. Skjøtselen skal skje etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.



Gårdskart

0227-47/2

Målestokk:

1:11000



Ajournføringsbehov meldes til landbrukskontoret

Utskriftsdato: 22.11.2006

Tegnforklaring (Arealdata i dekar)

	Fulldyrka jord	86.9
	Overflatedyrka jord	0.0
	Innmarksbeite	0.0
	Skog	307.2
	Anna mark	175.9
	Ikke klassifisert	23.1 593.1

Kartet viser en presentasjon av valgt type gårdskart for den valgte landbrukseiendommen. I tillegg vises bakgrunnskart for gjenkjenneelse.

Arealstatistikken viser arealer i dekar av de ulike arealklasser for landbrukseiendommen.

Det kan forekomme avrundingsforskjeller i arealtallene.

- Eiendomsgrenser
- Gamle markslagsgrenser fra ØK
- Småbiotoper
- Holmebeite
- Artsrik eng
- Kulturlandskap
- Kulturminne som flate
- Kulturminne som punkt

Automatisk freda kulturminner

Gravfeltet ved Bjaneshaugen er automatisk freda med henhold i Lov om kulturminner. Feltet er datert til jernalder og inneholder 4 sikre og 4 mer usikre rundhauger; enkelte av dem med klart markert fotgrøft (kilde: datasøk i fornminneregisteret *Askeladden*, november-06). Vernet innebærer forbud mot alle fysiske inngrep i markdekket, men er normalt ikke til hinder for skjøtsel av vegetasjon og beiting.

Ved utgravninger i forbindelse med reguleringsplanen for Leikvin golfpark ble det gjort flere funn av førreformatoriske (eldre enn 1537) kulturminner i området. Det nærmeste og kanskje mest interessante i så måte er funnet av en trekonstruksjon med 10-15 stående trepåler og liggende greiner bevart. Funnet er datert til tidligste halvdel av eldre jernalder. Dette fornminnefeltet er i reguleringsplan for golfparken regulert som kombinert formål Spesialområde bevaring/landbruk (se egen omtale av reguleringsplan for Leikvin Golfpark side...).

Vannbruksplan for Vorma-Glomma-Øyeren

I delrapport nr. 5: Reiseliv/båttrafikk kulturminner (Akershus Fylkeskommune, 1990) ligger Søndre Bjanes innenfor et av fire satsingsområder; *område nr. 1 "Fetsund lenser, naturinformasjonssenter, vannmiljøstasjon, nordre Øyeren Naturreservat, Gansvika"*. I rapportens handlingsplan vurderes de prioriterte områdene å ha stort potensiale for reiselivs- og næringsutvikling. Målsetningen var satsning på rekreasjons- og kulturverdier gjennom utviklingsarbeid innenfor temaene "Opplevelse-rekreasjon-læring". Rapporten siktet mot å stimulere til en utviklingsprosess som skulle skape aktivitet i de prioriterte områdene.

Grøntstruktur Romerike

I Grøntstruktur Romerike (Akershus Fylkeskommune, 2002) er målsetningen å synliggjøre og ta vare på nasjonalt og regionalt viktig grøntstruktur på Romerike på tvers av kommunegrensene, med vekt på store sammenhengende grøntområder og grøntdrag. Deltemaene er biologisk mangfold, friluftsliv, jordressurser og kulturmiljø/kulturlandskap. Hensikten var at temakartene og rapporten skulle få planstatus ved rullering av Fylkesdelplan Romerike og var ment som et hjelpemiddel i dette arbeidet.

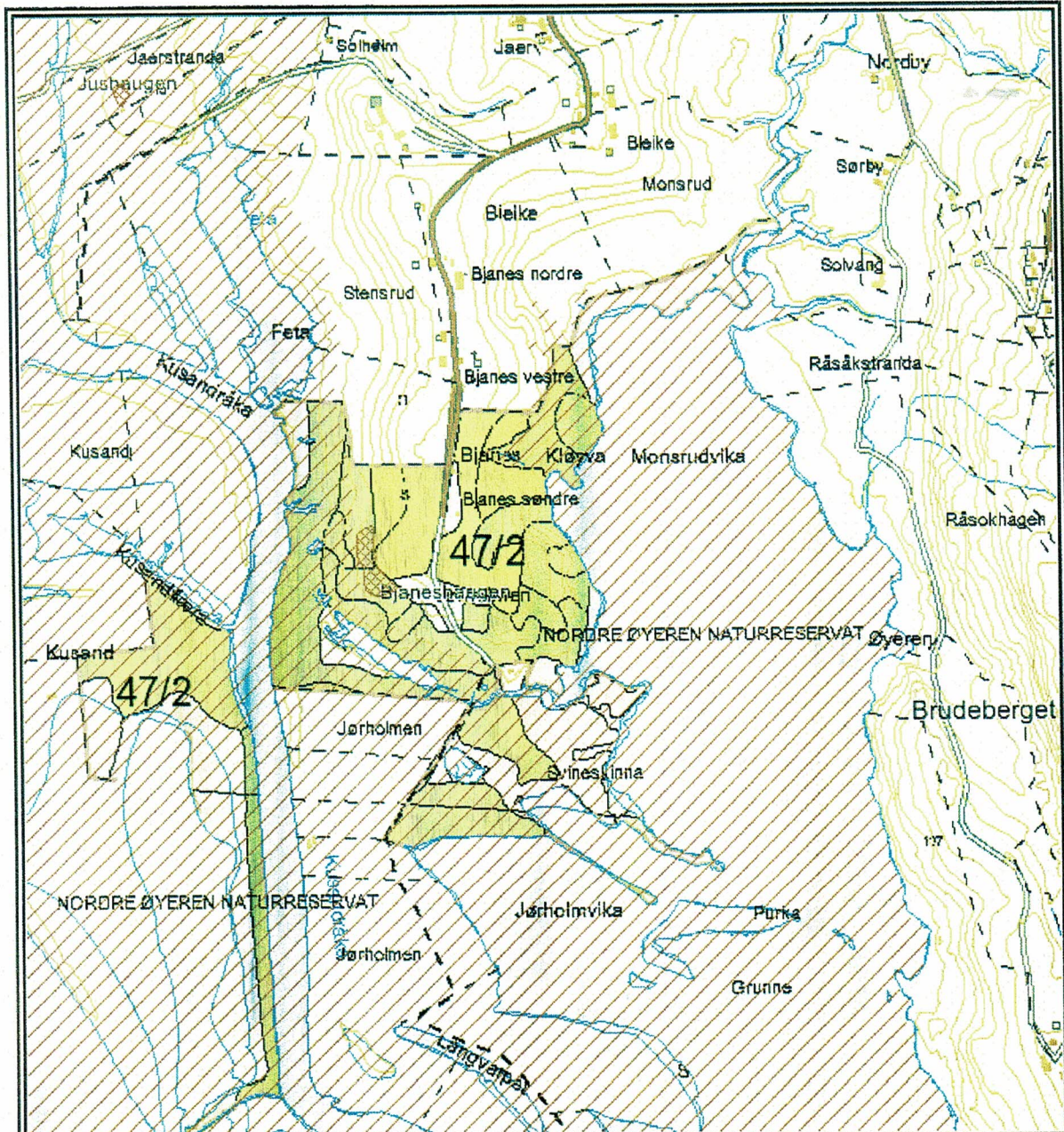
I rapporten klassifiseres området rundt Fet kirke som "Kulturmiljø av regional verdi": *"Jarveien. Gårdene Jaer, Bleike, Bjanes. God beliggenhet på neset ut i Øyeren. Noen bevaringsverdige hus. Spredt bebyggelse. Næringsvirksomhet skjemmer landskapsbildet."* Den delen av eiendommen som ligger innfor naturreservatsgrensa er klassifisert under kategorien Sammenhengende kulturlandskap av lokal verdi: *"Innlandsdelta. Øyer, delvis oppdyrket. Naturreservat."*

Arealet innenfor naturreservatsgrensa klassifiseres som av svært høy verdi mht. biologisk mangfold. I rapportens temakart for friluftsliv ligger Søndre Bjanes innenfor et av åtte sammenhengende friluftsområder som gis spesiell omtale; område sør for Glomma og øst for Øyeren i Sørums, Fet og Aurskog-Høland kalt *"Blåkollen/Himdalen"*. I tillegg er eiendommen i rapporten klassifisert innenfor "vassdragstilknyttet friluftsliv" og avmerket som statlig sikra friområde.

Regionalt miljøprogram (RMP)

Fylkesmannens miljøprogram inneholder oversikt over utvalgte naturtyper, kulturlandskap og kulturminner. De delene av Søndre Bjanes som ligger lengst ut mot Øyerendeltaet (samsvarende med grense for naturreservatet?) er klassifisert som utvalgt kulturlandskap. Gravfeltet på Bjaneshaugen er klassifisert som utvalgt kulturminne. Det er ikke utvalgte naturtyper innenfor planområdet.

Klassifiseringen i RMP legges blant annet til grunn i prioritering av søknader om tiltak som ligger innenfor jordbruksavtalemidlene. Dette kan for eksempel være spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap som gjerding av beiter, skjøtsel av kulturminner og landskap, restaurering av gårdsbygninger etc. Store deler av Søndre Bjanes vil således være søknadsberettiget disse midlene, forutsatt at eiendommen er registrert som gårdsbruk.



Gårdskart

0227-47/2

Målestokk:
1:11000



Ajournføringsbehov meldes
til landbrukskontoret

Utskriftsdato: 22.11.2006

Tegnforklaring (Arealdata i dekar)

	Fulldyrka jord	86.9
	Overflatedyrka jord	0.0
	Innmarksbeite	0.0
	Skog	307.2
	Anna mark	175.9
	Ikke klassifisert	23.1 593.1

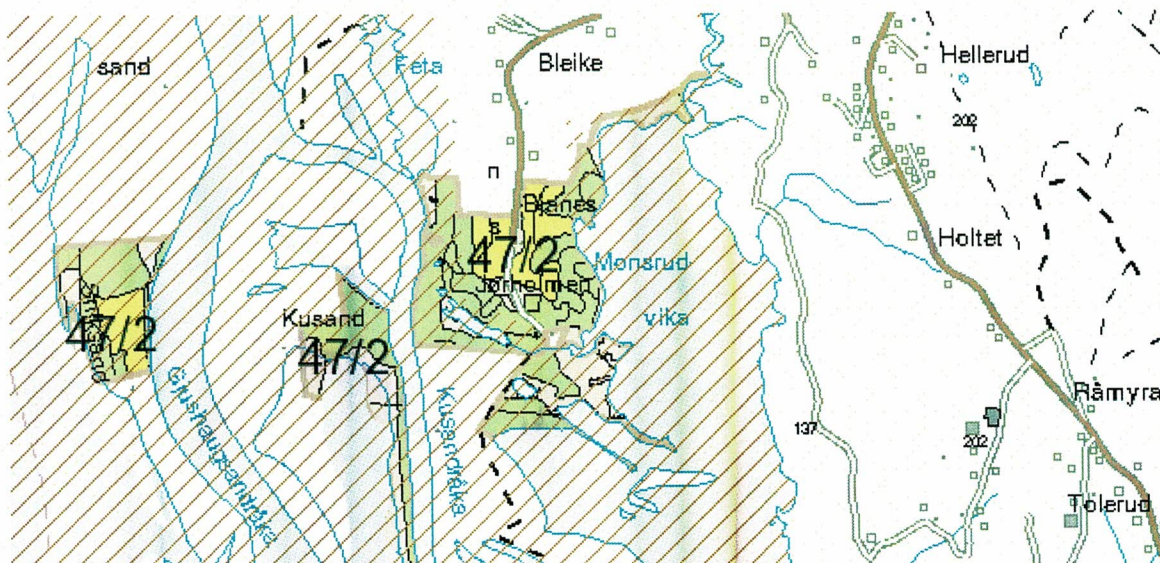
Kartet viser en presentasjon av valgt type gårdskart for den valgte landbrukseieendommen. I tillegg vises bakgrunnskart for gjenkjenneelse.

Arealstatistikken viser arealer i dekar av de ulike arealklasser for landbrukseieendommen.

Det kan forekomme avrundingsforskjeller i arealtallene.

- Eiendomsgrenser
- Gamle markslagsgrenser fra ØK
- Småbiotoper
- Holmebeite
- Artsrik eng
- Kulturlandskap
- Kulturminne som flate
- Kulturminne som punkt

må kart godkjennes gjengitt av NIJOS før det kan publiseres i rapporten?



Utvalgte kulturlandskap har rød skrå skravur.

Statlig sikra friluftsområde

At eiendommen er statlig friluftsområde innebærer at den er sikra mot endra arealbruk. Dette innebærer at Fylkesmannen kan legge føringer for hvordan eiendommen skal forvaltes. Forvaltningsmessig innebærer dette at eventuelle tiltak som berører friluftinteressene i området skal godkjennes. Dersom tiltak vurderes for å være negative i forhold til friluftinteressene på eiendommen, skal de forelegges Direktoratet for naturvern for godkjenning. For tiltak som ikke vurderes å ha slike negative konsekvenser, er Fylkesmannens Miljøvernnavdeling utøvende godkjenningsmyndighet.

Ferdelsesregler for eiendommen avviker noe fra friluftsløva: innenfor eiendommen Søndre Bjanes skal innmark ikke være til hinder for fri ferdsel. Dette betyr at det er lov å gå på beiteområder og eng så fremt det tas hensyn (hva med kornåker?). Portforbud gjelder etter kl. 22 00 for barn under 14 år som er uten tilsyn (kilde: turhefte 7, INØ) sjekk opp dette!!!

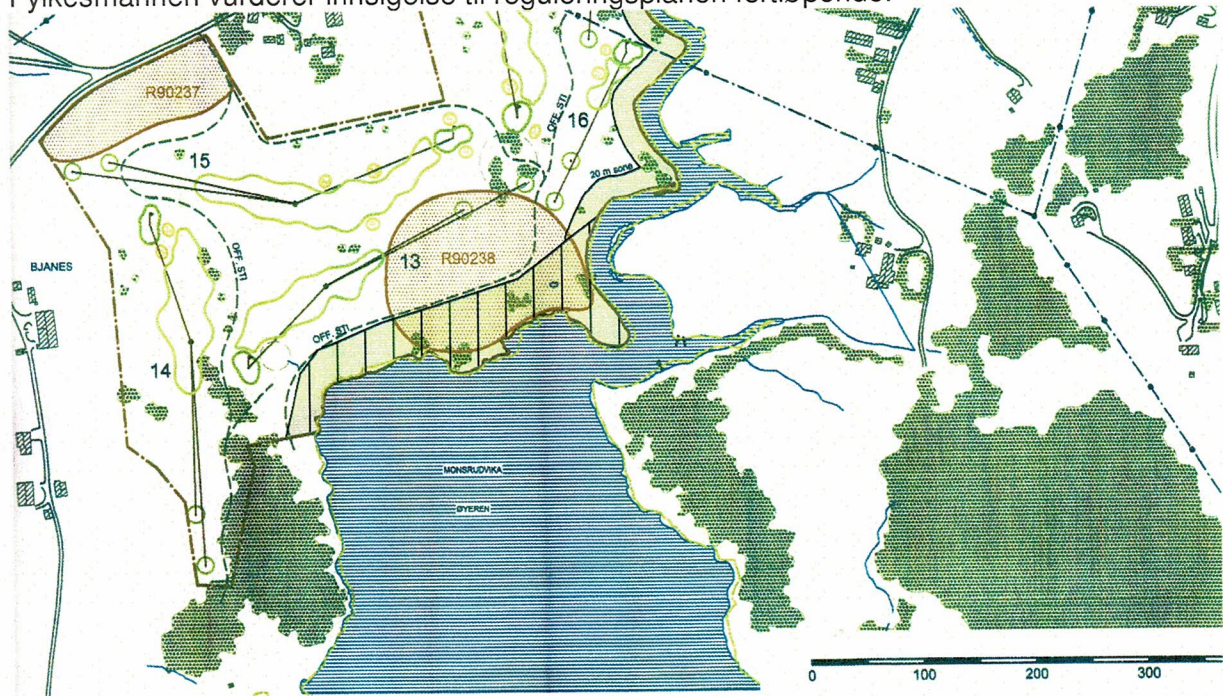
Reguleringsplan for Leikvin Golfpark

Planforslaget er til behandling. Tiltaket en 18 hullsgolfbane, en 6 hulls kortspillbane og tilhørende treningsområder. Den delen av Søndre Bjanes som ligger ved Monsrudvika ligger innenfor reguleringsområdet for Leikvin golfpark. I reguleringsplanen er dette arealet regulert til Spesialområdet naturvern-kulturvern. I reguleringsplanen er det lagt inn såkalte "offentlig sti". To av stitrasèene er lagt inn på eiendommen Søndre Bjanes. Området ved funnstedet for automatisk freda kulturminne ved Monsrudvika strekker seg så å si helt ned til strandkanten.

I følge reguleringsbestemmelsene for golfbanen skal terrenginngrep ikke skje innenfor den delen av reguleringsplanområdet som ligger innenfor Nordre Øyeren Naturreservat og at dette området "skal ha en streng beskyttelse i anleggsfasen så vel som ved utbygd bane". Fylkesmannen trakk i saksbehandlingen sin innsigelse til reguleringsplanen under forutsetning av:

- enkel tilbakeføring til landbruksformål
- minimering av/lokalisering av irreversible tiltak til mindre verdifulle arealer
- natur-/kulturlandskapshensyn

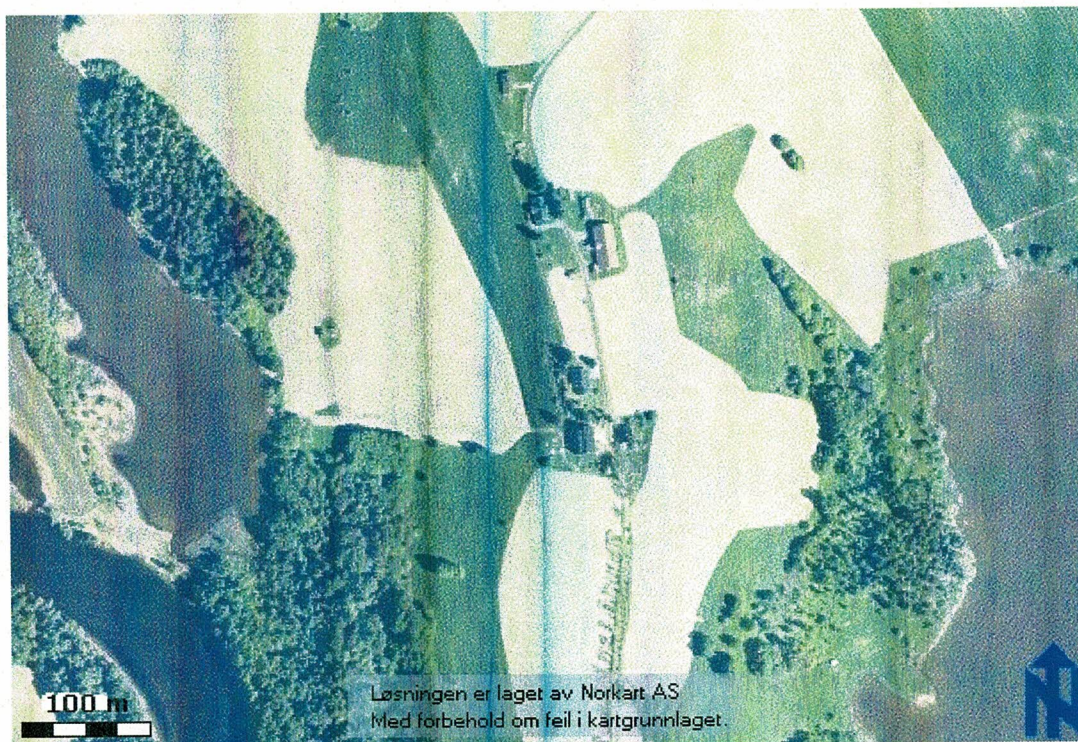
Fylkesmannen vurderer innsigelse til reguleringsplanen fortløpende.



Utsnitt av illustrasjonsplan for Leikvin Golfpark (Dansk Golf Design) som viser hull/utslagssteder. De røde feltene viser fornminneområdet regulert til Kombinerte formål, Spesialområde bevaring/landbruk. Deler av Søndre Bjanes' areal langs Monsrudvika (lys grønn farge med loddrett skravur) er regulert til Spesialeområde naturvern/kulturvern. En stitrase er lagt inn fem meter utenfor eiendomsgrensa langs vika. De arealene På Søndre Bjanes som berøres av golfarealene er i dag beiter.

Slik vi tolker forslaget, må dagens beiteareal langs Monsrudvika forminskes. Den delen av beitet som ligger på vestre Bjanes er tegnet inn som golfareal. Den vestre stitraseen er tenkt lagt gjennom den evja som beites i dag.

Beskrivelse



scanne inn et bedre utsnitt. Dette ligger for langt nord.

Naturgrunnlag og vegetasjon

Søndre Bjanes ligger i naturgeografisk region "Østlandets sentrale barskog- og jordbruksområder". Mesteparten av planområdet ligger under marin grense, på leirgrunn. Vegetasjonsgeografisk hører området til boreonemoral vegetasjonssone – "overgangsseksjon" (Moen 1998). Årsnedbøren ligger på ca. 800mm, middeltemperaturen på ca. 4°C.

Plantelivet er meget variert og spenner fra våtmarksområder med gras- og starrarter og frodig lauvvegetasjon, gran- og furuskog med gras- og lyngmark til dyrka mark. Dyrelivet i området er meget rikt. Topografien på eiendommen er variert. Høyeste punkt ligger på ca. 140moh. Det er først og fremst vannføring og sedimentasjon fra elvene Nitelva, Leira og Glomma som setter preg på deltalandskapet ved Bjanes. Elveslettelandskapet har medført dannelse av en rekke forskjellige biotoper som danner grunnlag for et rikt plante- og dyreliv.

Normalvannstanden i Øyeren er på ca. 101,5moh.(?), men vannstanden varierer mye mellom årstidene og som følge av reguleringene. Vannstanden reguleres ved Solbergfossen kraftverk sør for Øyeren. Høyeste regulerte vannstand er 101,34moh.; laveste tillatte regulerte vannstand er 98,94moh. Manøvreringsreglementet tillater ikke sommervannstand høyere eller lavere enn kote 101,34. (Er tilgangen til sjøen vanskelig i perioder(?)) Sommervannstanden ligger rundt 101,44 moh., men flom kan gi vannstand mer enn 1 meter over HRV (kilde: Driftsplan for Øyeren). Fra 1995-2001 har man fulgt et prøvereglement for Øyeren. Prøvereglementet innebar bl.a. at Øyeren ikke skulle senkes helt ned til laveste vannstand om våren før flomperioden. Som en kompensasjon hadde man en pendlingsmulighet i området rundt høyeste vannstand. (Påvirker dette friluftslivet?)

Scann inn prinsippsnitt av området Hindhamar/Sundt

Som gårdskartet fra NIJOS viser, utgjør skog mesteparten av arealene. Store deler av skogarealene blir beita av storfè og regnes som utmarksbeite. Arealene rundt tunet (ca. 87daa) er fulldyrka jord der det i dag dyrkes korn (og gras?). En del av arealene nederst mot Øyeren og ved dammen (navn?) regnes som "anna mark" og består i hovedsak av våtmark.

Tegn et nytt Markslagskart? Jfr det fra hindhamar/Sundt og tilpass

Lauv, gråor/heggeskog

Barskog (furu)

Barskog (gran)

Beitemark tegn inn beiter/gjerder

Åkermark

Åpne våtmarksområder, fukteng

De mange dammene nede på elvesletta er restene etter ei råk som tidligere delte Jørholmen fra Bjaneshaugen. Den største dammen er Søgardstjennet.

Berggrunnen består av grunnfjellsbergarten gneis. Det er en omdanna, skifrig bergart som består av feltspat, kvarts og glimmer. Løsmassene har varierende tykkelse. De mest leiddrevne arealene er dyrka. Barskogområdene sør for tunet har partier med fjell i dagen.

Arealene langs Monsrudvika og Feta har løsmasser og en stor del våtmarksarealer ned mot vannet.

Natur- kultur- og opplevelsesverdier – dagens bruk

Naturkomponentene på Søndre Bjanes gir et innholdsrikt landskapsbilde som er et godt utgangspunkt for allsidig friluftslivsutøvelse. Området er et meget godt utgangspunkt for de som vil se elvedeltaet i Øyeren. Her er flere utsiktspunkter og kort avstand til Øyeren.

Søndre Bjanes er mye besøkt. Fugl er den største attraksjonen; over 230 arter er registrert og området er mest kjent for sitt fugletrekk. Hver vår og høst trekker store mengder ender, gjess, raner, rovfugler og vadere. Overvintrende svaner og gjess vil kunne sees så lenge det er åpent vann i Monsrudvika og i Kirkeråka. Om sommeren er det vanlig å se fiskeørn, hegre, ender og gjess. Knoppsvane har blitt mye vanligere de siste åra enn den har vært tidligere. Det er heller ikke uvanlig å høre nattsangere synge om natten.

Pattedyrfaunaen er også meget rik. Rådyr og elg finnes i store mengder på Jørholmen og Kusand. Her er også rike bestander blant annet av hare, grevling og bever.

Tunet med dyrka mark

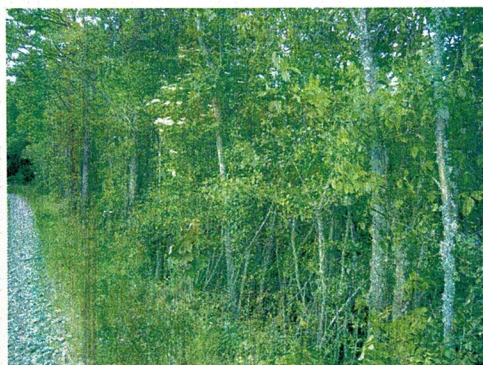


Askealléen ned til tunet er et viktig landskapselement langs adkomstvegen til tunet. Alléen er ca.300 meter lang og består av 51 asketrær som ligger tett inntil vegen. Som naturtype vurderes alléen å ha viktig verdi (B). Dette er en større askeallè, men uten de aller grøvste trærne. Trærne har brystdiameter 30-50cm. Vertsarter som allèlav og bleiktjafs vokser i til dels store mengder på trærne. Enkelte av trærne har til dels grov bark og tilløp til hulrom; noe som øker den økologiske/biologiske verdien fordi mange arter av lav og insekter er knyttet til slike gamle og døende trær. I følge beiteavtalen skal de som leier beiter foreta grasslått inntil alléen.



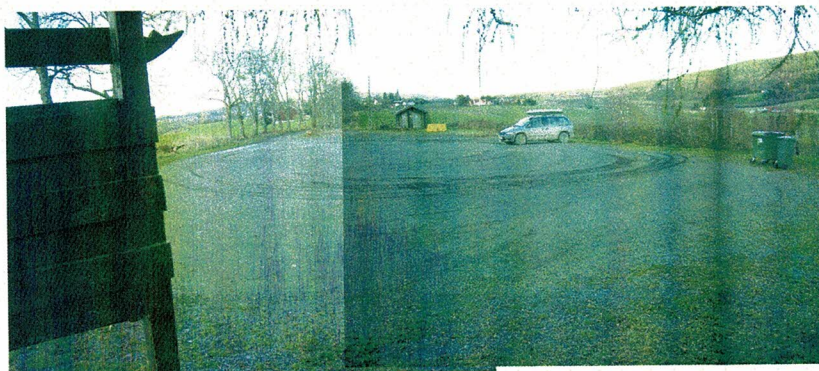
Flesteparten av trærne er preget av eldre og nyere sårskader hvor barken er revet vekk. Siden trærne ligger så tett inntil kjørebanelen, er årsaken mest sannsynlig en følge av snøbrøyting og andre maskiner. I følge Harald Gjerde er de skadde trærne angrepet av sykdom som sprer seg på trærne.

I følge Gjerde er kun tre av trærne i alléen helt friske.



Det er også flere store lønnetrær og en lerk på søndre del av tunet. Slike store enkelttrær har en viktig landskapsmessig og kulturhistorisk betydning.

På og ved tunet vokser flere ulike busker og treslag. Noen av dem er gamle pryd- og nytteplanter; så som hagtorn, nyperoser, spirea og ripsbusker. Dette er rester etter hageanlegget som ble anlagt på og nedenfor tunet på 1900-tallet. Disse hageplantene formidler gårdstunets nære historie.



Tunet på Søndre Bjanes oppleves ikke som et tradisjonelt gårdstun. Årsaken til dette er at her finner man verken hovedbygning eller driftsbygning, kun et stabbur. Tunet oppleves som en parkeringsplass med toaletter, informasjonstavle og søppeldunker. Hvordan fungerer vedlikehold? Er det store toalettet brukbart for runnestolbrukere? Parkeringsplassen har grusdekke. Skjulet som tidligere stod til venstre for toalettet ble revet høsten 2006.

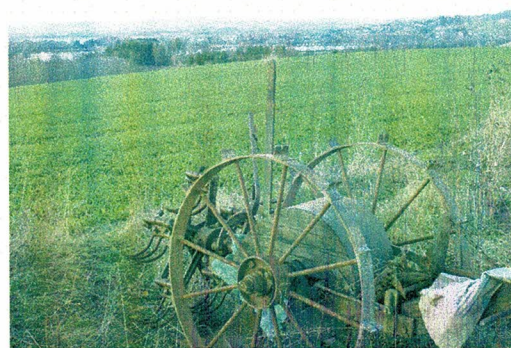


Foto til venstre viser tunet sett fra sør. Her ses informasjonstavle, toalett og stabbur. Stabburet er fra 1920-tall og er av den type som er mest vanlig fra den tidsperioden i vårt område. Stabbur har to rom i første etasje og ett rom over hele grunnplanet i andre etasjesjekk..... og brukes..... (2-3 sitteplasser?)

Utsikt fra tunet mot nordvest



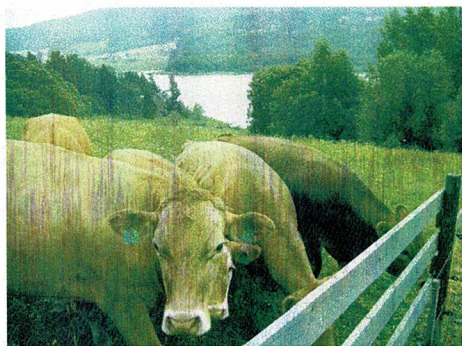
På tunet finnes en fin sitteplass under lønnetrærne ved stabburet. Her er det sitteplasser til åtte personer og fin utsikt over kulturlandskapet. Ved stabburet finnes flere busker og trær som er rester etter det gamle hageanlegget. Her står blant annet et pæretre (med små, sure pærer) og en stor lerk.



Informasjonstavla på tunet inneholder generell informasjon om Nordre Øyeren Naturreservat og er noe preget av forfall. Den inneholder ikke informasjon om Søndre Bjanes spesielt.

Jordet i den et sør-østre hjørnet av innmarka ble kalt "Ulvestuehaugen". Litt nedenfor jordet er terrenget terrasseformet. Her heter det seg at det finnes ulvegraver. På 1800-tallet var ulven en plage, ikke minst for plankekjørerne på isen på Øyeren. Ulven streifet på Øyeren og krysset nesene langs stranda. Ulvefaren var så stor at kjørerne ikke torde ferdes på isen alene, men måtte ferdes flere sammen. Gravene er ikke registrert etter det vi kjenner til.

Beiter



To områder beites i dag av storfè. Beitearealene ligger langs Monsrudvika og ned mot Kusandråka og grenser begge opp til dyrka mark. Beitene betegnes som naturtype "naturbeitemark/skogsbeite" med lokal viktig verdi (C). Dette er hovedsakelig rikt beite bestående av naturtypekategoriene "natureng/fukteng", "hagemarkskog/skogsbeite" med selje, furu og osp, og noe mosedekt, fattig furuskog. I beitene langs Kusandråka/Kirkeråka er det også mye bjørk.



Deler av beitene er tidligere dyrka. Langvarig hevd øker naturverdien. Beitet langs Monsrudvika er for øvrig et av få beiter utenfor naturreservatet som ligger langs strandlinja til Øyeren.

Tidligere, da det ikke vokste så mye busker og trær langs vannet, ble Monsrudvika en god del brukt som bade- og fiskeplass. I dag er Monsrudvika mindre brukt til fiske.



I beitene er det registrert følgende beitemarkssopper: grønn vokssopp, lutvokssopp, engvokssopp, gul vokssopp, gul småkøllesopp og blektuppet småkøllesopp. Av karplanter er tiggersoleie registrert i fuktige partier.



Beitedyr skjøtter kulturlandskapet og øker opplevelsesverdien. Ved at arealer beites hindres gjengroing og kulturbetingede plante- og dyre arter ivaretas; forutsatt at områdene ikke gjødsles kunstig eller tilførsel av næringsstoffer på annen måte.

Beitetrykket styres ved at man veksler mellom å flytte dyra mellom beitene, slik at det beites bare i deler av vekstsesongen.

I Monsrudvika er det gjort funn av et automatisk freda kulturminne; en trekonstruksjon med 10-15 stående trepåler og liggende greiner bevart. Funnet er datert til tidligste halvdel av eldre jernalder. Funnet er ikke synlig på markoverflata. Funnet er gjort nederst på jordet mot beitet.



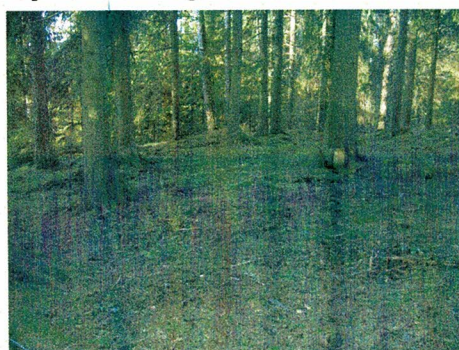
Steingjerdet i beitet vest for tunet ??? er et kulturminne fra nyere tid???. Det er sannsynligvis lagt opp av stein som ble ryddet fra markoverflata i forbindelse med at arealet ble dyrka. ???

Slik steingjerder er ofte levested for lyskrevende lavarter som forsvinner ved skygge.



Det er flere dammer og evjer innenfor områdene som beites. Slike smådammer og våtområder har stor betydning for det biologiske mangfoldet fordi de er viktige (og sjeldne) leveområder for planter, fugl, insekt, amfibier og pattedyr. Her finnes blant annet liten vannsalamander, padde, butt-snutet frosk og spiss-snutet frosk.

Bjaneshaugen



Det grunnlendte området med barskog som omkranser tunet rundt nestet kalles Bjaneshaugen. I lia rundt Bjaneshaugen er det en del fjell i dagen og blandingsskog av bjørk, or, selje, rogn, gran, furu med en del innslag av eik. Det er mye grove trær øverst i lia. På vestsida av vegen til Jørholmen ligger et gravfelt. Gravfeltet ved Bjaneshaugen er automatisk freda med henhold i Lov om kulturminner. Feltet er datert til jernalder og inneholder 4 sikre og 4 mer usikre rundhauger; enkelte av dem med klart markert fotgrøft.

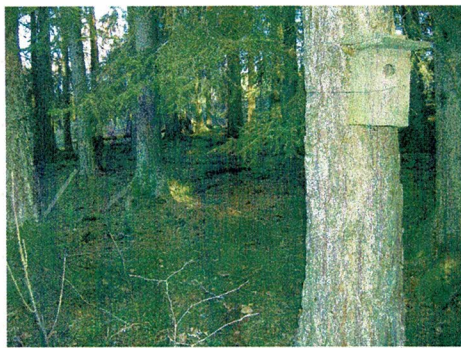


Dersom man ikke er klar over at man befinner seg på et gravfelt, er det vanskelig å oppdage det. Men dersom man studerer terrenget mer nøye, kan man se hauger med stein i markdekket. Nordre del av gravfeltet ligger innenfor beite.

På den åpne plassen like ved dyrka marka lå husmannsplassen "Haugstua". Kan det ses rester etter tuftene i terrenget?



Er det toalett ved Bjaneshaugen? Tilstand?
Mellom Bjaneshaugen og Søgardstjennet er det en enkel sittebenk. Her har man fin utsikt over tjernet. Sitteplassen ligger en kort avstikker fra vegen ut til Jørholmen, men er ikke skilta og kan være vanskelig å finne for den som ikke er kjent.



Fugl er den største attraksjonen i området. Om vinteren overvintrer hele 1000 sangsvaner og 1000 gjess i deltaet. Det er satt opp mange fuglekasser på eiendommen; de fleste i skråningene sør og vest for tunet/dyrkamarka. Kassene er satt opp av Interesseorganisasjonen Nordre Øyeren (INØ).



I vegkanten ned mot Gjørholmen vokser nattfiol (*Platanthera bifolia*). Den trives best på solrike steder i skrinn jord. Nattfiolen finner vi ofte på gammel kulturmark, og vil normalt være avhengig av skjøtsel (helst slått, alternativt beite sent i sesongen) for å overleve i et område.



Sør for beitene langs Monsrudvika er terrenget grunnlendt med lysåpen lyng/furuskog med innslag av eier. Her går et stifar langs vika.



Stien leder til en rasteplass med bål plass med sittebenker i vika nord for Svineskinna, med flott utsikt til vannet.

”Søhavna”

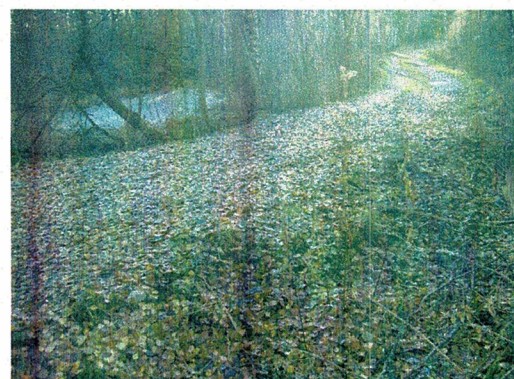


De flate områdene som ligger lavere enn Bjaneshaugen kalles Søhavna. Jørholmen ble fastland rundt 1900. Før den tid skilte Jørholmråka Jørholmen fra fastlandet og Jørholmen lå som ei øy utenfor Bjaneshaugen. Gjerdet som gikk rundt havna kan ennå ses i marka; flere steder ser vi piggrådsgjerdet. På ”Jørholmlyvene” ved tjernet i delet utenfor dyrka marka ble starren lagt opp i stakker (”stakka”).

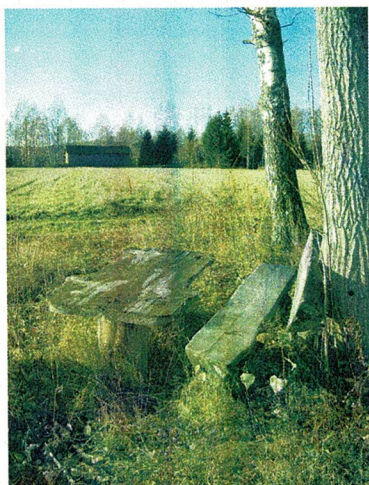
Stien bort til rasteplassen ved Monsrudfjellet ligger i flatt terreng.



Søgardstjennet ligger som en forlengelse av råka som nesten avsondrer Jørholmen fra Bjaneshaugen. Nede ved tjernet er det mest lauv- og våtmarksvegetasjon. Om våren kan man observere over 1000 voksne spiss-snutet frosk i tjernet. Her er registrert en variant av denne frosken som har en stripe under strupen. Denne varianten er ikke funnet andre steder i Norge enn i Øyeren.



Det flate deltaområdet består for en stor del av våtmark, med flere evjer og dammer. Driftsvegen gjennom eiendommen kan følges helt ned til fugletittetårnet ytterst på Furuholmen. Deltaområdet ihar stor opplevelsesverdi. Det vakre landskapet er lett tilgjengelig langs driftsveg/sti og byr på mange kvaliteter.

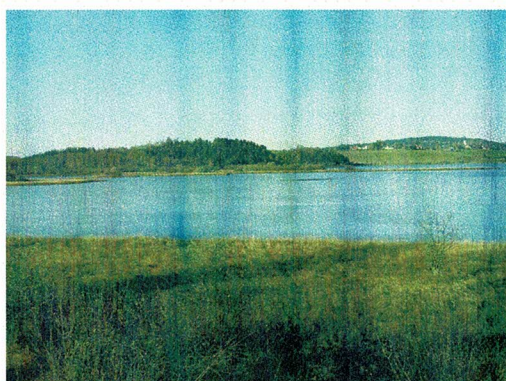


Helt sør på eiendommen, langs driftsvegen på Jørholmen ligger et fint sted for en rast. Låven på Jørholmen (utenfor eiendommen) skimtes i bakgrunnen.



Utsikt mot Svineskinna fra nord. Hele deltaet ligger innenfor Nordre Øyeren Naturreservat. Reservatet klassifiseres som deltaområde av svært viktig naturverdi (A).

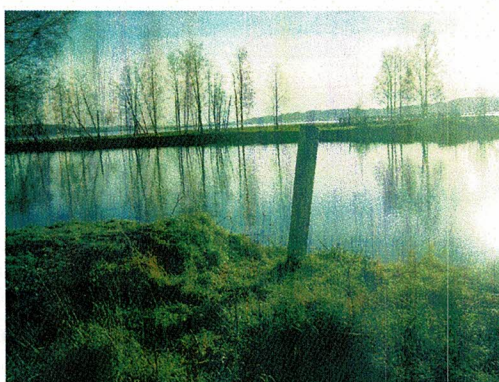
Nordre Øyeren er et meget viktig fugleområde. Området er rasteplass for vadefugl, ender, gjess og svaner. Naturreservatet er ikke like viktig hekkeplass for våtmarksfugl, men et høyt antall fuglearter hekker i den rike vegetasjonen på øyene. I Øyeren er det registrert hele 24 ulike fiskearter. Dette er høyeste antall fiskearter registrert i noen norsk innsjø.



Utsikt mot Jørholmavika og Monsrudavika.



Vegetasjon på Furuholmen.



Utsikt mot kve på Rossholmen, som beites sommerstid.



Fugletårnet på Jørholmen er mye brukt og et yndet turmål. Her har man best oversikt over fugler i trekk i Monsrudvika, Rossholmvika og sandbankene syd for øyene.

Målsettinger

Det er viktig å kunne enes om noen hovedmålsettinger for ønsket utvikling. Målsettingen skal være en rettesnor og et korrektiv for det videre arbeid. En må være villig til å ta opp igjen målsetningsdebatten etter hvert dersom endra forutsetninger eller nye momenter tilsier dette. Det bør åpnes for en bred debatt om hvilket nivå en utbygging av området bør ligge på. Denne debatten bør tas opp fra tid til annen ettersom behov, ønsker og økonomiske forutsetninger endrer seg. Der omfang av tilrettelegging og investeringer økes

Følgende målsettinger foreslås:

- Søndre Bjanes bør være et sted for avkobling i friluft der kravene til ro og variert naturopplevelse settes høyt.
- Man skal legge til rette for friluftaktiviteter som underordner seg områdets naturgitte kvaliteter
- Det bør være et inkluderende tilbud til brede grupper av befolkningen
- Bør det være et spesielt tilbud til spesielle grupper, for eksempel bevegelseshemmede?
- Området bør være et undervisningstilbud for skoler, foreninger, klubber etc.
- Utviklingen må underordne seg de lover og regler som gjelder generelt og spesielt i området.
- Det tas høyde for en eventuell trinnvis utbygging i området
- Man skal arbeide for et godt samarbeid mellom de forskjellige aktører, institusjoner og organisasjoner som bruker Søndre Bjanes til friluftaktiviteter og annen arealbruk

Brukerbehov og bruksverdi

Friluftaktiviteter som foregår en dag eller noen timer er mest aktuelt på Søndre Bjanes. Eiendommen er for liten til at helgeopphold eller lengre opphold normalt er aktuelt. Området egner seg både til lek, idrett (f.eks. jogging), mosjon (f.eks. turgåing) og hobbyaktiviteter som for eksempel fiske. Dette er aktiviteter som utøves innenfor alle aldersgrupper. Her er ikke egnet for motorferdsel eller motorisert idrett. Dersom man ønsker å tilrettelegge for spesielle brukergrupper, som for eksempel bevegelseshemmede eller for ridning, må dette vurderes særskilt.

I planleggingen av Søndre Bjanes må en ta hensyn til de brukergruppene som man ønsker å nå og påse at de ulike gruppene får sine behov dekket best mulig etter prioritering og tilgjengelige ressurser. I tillegg må man ta stilling til hvilke andre typer bruk man ønsker på eiendommen. De mest åpenbare i så måte er beiting og jordbruk.

Bruksverdi for friluftsliv bestemmes blant annet ut fra følgende forhold:

Kriterium	Krav	Konklusjon
Naturkvaliteter	For områder der inngrepene er underordnet naturmiljøet, reguleres kvaliteten av de naturgitte forhold. Jo mer variert et område er, jo mer allsidig blir tilbudet og det kan dekke flere brukergrupper	Søndre Bjanes har et variert landskap som er egnet for bruk av de aktuelle brukergruppene. (Myggplager på forsommeren er imidlertid en begrensende faktor for utsatte grupper.)
Tilgjengelighet	Arealer til friluftsmål bør kunne nås lett og farefritt, av ulike trafikkantgrupper. Dette er spesielt viktig for nærområder som brukes daglig.	Jahrenvegen tilfredstiller ikke standardkrav til lokaladkomst ved store trafikkmengder. Vegstandard tilfredstiller ikke økt trafikkbelastning uten at det går ut over standard og trafiksikkerhet. Nærmeste bussholdeplass er ved Riddersand skole.
Grad av inngrep/tilrettelegging	Friluftsområdene kan klassifiseres slik: 1. Anlegg 2. Områder med betydelige inngrep 3. Områder med små inngrep for å lette bruken 4. Områder uten noen form for inngrep	Området synes best egnet for klassifisering som typeområde 3. Sårbarhet med hensyn til landskapsbilde og biologisk mangfold og er viktige faktorer.
Størrelse/arrondering	For områder til friluftsmål må det være balanse mellom størrelse og antall brukere. Man må også ta hensyn til andre ønskede aktiviteter som ikke er i konflikt med friluftslivet (f.eks. jordbruk og beiting)	På Søndre Bjanes trengs en kanalisering av friluftaktivitetene både ut fra konflikt- og slitasjehensyn.
Brukerrettigheter	Områder som på en eller annen måte er pålagt restriksjoner, kan fra allmennhetens synspunkt ha redusert bruksverdi.	Søndre Bjanes er et offentlig friareal som tillater fri ferdsel utover det som vanligvis er tillatt, men overnatting er forbudt. Opphold ulovlig etter kl. 22 00 for barn under 14 år uten tilsyn. Innenfor naturreservatet ligger en del begrensninger (f.eks. båndtvang hele året og forbud mot motorisert ferdsel og oppføring av faste innretninger). Disse reglene vil normalt ikke forringe bruksverdien for den vanlige bruker. Det er egen fiskeforskrift for Øyeren.

Vurdering av aktuelle aktiviteter og brukergrupper

Fritidsfiske:

Fiske fra båt og stangfiske fra land.

Siden det ikke er ønskelig å åpne opp for motorisert ferdsel over eiendommen, er det ikke egnede utsettingssteder for båt på eiendommen. Men fiske er aktuelt for de som ferdes i båt på Øyeren og

som stangfiske fra land. Siden det kan være et stykke å gå, er det ikke avansert sportsfiske, men enkelt fritidsfiske der det ikke brukes mye tungt utstyr som skal fraktes mest aktuelt. I Monsrudvika og Fetta er gjeddefiske mest aktuelt; i råkene er diversiteten større mht. arter.

Rydding av noe vegetasjon rundt fiskeplasser på land er et aktuelt tiltak.

Motorbåt?

- Motorisert friluftsliv: Slik bruk er ikke ønskelig eller tillatt i området, men skal foregå i spesielt tilrettelagte anlegg. Unntak må tas for rullestoler.
- Roing/padling: Det varierte deltalandskapet innbyr til ferdsel på vann og det er flere steder å legge til langs land. Monsrudvika er forholdsvis grunn og er kun farbar med liten jolle eller kano. Fra Kirkeråka er det mulig å komme inn med større båter. Det er flere egne utsettingssteder i nordre del av Øyeren, men på Søndre Bjanes er det ikke egne utsettingssteder der man kommer til med bil og henger. Skaper vannstandsvariasjoner problemer med ilandstigning?
- Bading og soling: Hvor store er myggplagene utover sommeren? Området nære tilknytning til vann bør være grunnlag for et enkelt bade tilbud som kan nåes til fots, med barnevogn eller sykkel. Ved tjernet eller langs stranda der det er grunnlendt? Monsrudvika?
- Promenade: Rolig ferdsel med barnevogn og for eldre. Veggen sør for tunet er for bratt for rullestolbruk (?) tilrettelegging for rullestolbrukere på tunet vil kunne utføres på en naturvennlig måte. Tilrettelegging av rullestoltrasèer i marka vil medføre terrenginngrep og tyngre investeringer.
- Ta kontakt med den lokale handicapforeningen for synspunkter? Er toalettet som er der i dag tilrettelagt for handicappede?
- Spesielle tilbud for definerte grupper:
For eksempel blinde? Sanseområde?
- Trim til fots: Variert mosjonstilbud med enkel tursti. Kan kombineres med naturstudier.
- Utendørs naturstudier: Utnytte pedagogisk de naturgitte forhold området byr på. Natur- og kultursti med pedagogisk tilrettelegging er aktuelt. Denne bør helt eller delvis kunne kombineres med tursti for trim.
- Hvile/rasting: Muligheter for hvile, ro og meditasjon i friluft. Enkle rasteplasser er tilrettelagt og kan forbedres på en enkel og naturvennlig måte uten store investeringer.
- Leirplass for overnatting: Søndre Bjanes er et friluftsområde som regnes som offentlig eiendom. Overnatting er derfor ikke tillatt.
- Bålbrenning: Langs stranda er det fine muligheter for å legge til rette for bålbrenning.

Kan det gjøres unntak fra forbud mot opptenning av bål som gjelder fra 15.april-15.september på tilrettelagte steder? På enkelte av rasteplassene kan det anlegges bålplasser.

Skigåing: Spesiell tilrettelegging for skigåing krever anlegg utover det man her forbinder med små inngrep. Aking og skigåing som ikke krever løyper med terrenginngrep kan lettest utøves på dyrkamarka i snøsesongen.

Utelek: Leketilbud for de minste barna. Her er naturlige lekemuligheter i nærområdet (100-meterskogen) med vann, kongler, stein og mose og det naturen byr på. I naturmiljøet på Søndre Bjanes er det ikke behov for å bygge "kunstige" lekeplasser, men lavvo og "hytte" i treet er mer aktuelle tiltak. Forskning viser at barn som leker i naturlige miljøer får bedre konsentrasjonsevne og motorikk enn barn som leker på funksjonsdelte lekeplasser med apparater.

Kontakt med husdyr: Kontakt med storfè på beite er fullt mulig, men av sikkerhets-årsaker både for folk og beitedyr anbefaler vi at tilrettelagte stier legges langs og ikke gjennom beitenene.

Bruk av arealene til ridning forutsetter at man tar i bruk dyrka arealer og/eller beiter til dette. Vi anser ikke dette som aktuelt på det nåværende tidspunkt, men dette kan endre seg i framtida. Etablering av et permanent tilbud av type ridesenter eller lignende vil medføre merkbare terrenginngrep og til dels tunge investeringer, ikke minst bemanningsmessig.

Inneservering/varme seg:

Et oppvarmet innendørstilbud krever tildes tunge investeringer og sikker driftsfinansiering. Dette fordrer ikke minst politisk vilje og målrettet satsning. Skal det settes opp nye bygninger på tunet, stiller dette økte krav til utomhusanlegg og infrastruktur som for eksempel adkomstveg.

Undervisning innendørs:

Et nytt undervisningslokale kan kombineres med inneserveringstilbud slik man har gjort det på Nordre Øyeren informasjonssenter ved Fet Lensemuseum. Behovet for to såpass like senter i samme kommune og område må vurderes. Alternativt kan stabburet brukes til innendørs undervisning. Er det behov for investeringer for å få til det?

Aktuelle brukerinstanser- og interesseorganisasjoner

Fetsund Lenser med Nordre Øyeren Naturinformasjonssenter

Fetsund lenser bruker området til undervisning og aktiviteter som et utfyllende tilbud til aktiviteter ved lensemuseet. Undervisningen foregår på dagtid; vanligvis med fugl som tema.

Kontaktperson: Anna Kristine Jahr Røine: Fetsund Lenser, Lundveien 3, 1900 Fetsund
e-post: 63887550, Web: www.fetsundlenser.no

Interesseorganisasjonen Nordre Øyeren (INØ)

INØ arrangerer ulike aktiviteter i området; vanligvis på kveldstid og i helgene.

Organisasjonen jobber for økt kunnskap, vern og bruk til Nordre Øyeren for allmennheten.

Kontaktperson: Harald Gjerde

Øyeren Informasjonssenter (Ø.I.)

Senteret har som hensikt å gjøre INØs arkiv mer tilgjengelig. Målsetningen er å presentere og formidle informasjon om Øyerens natur, kultur, aktiviteter, foreninger, friluftsliv, båtliv og historie. Øyeren informasjonssenter er ubetjent og kan ikke nås ved besøk eller på telefon. Adresse: INØ, pb.247, 2001 Lillestrøm, E-post: oyeren.infosenter@oyeren.org
Kontaktperson: Harald Gjerde(?)

Nordre Øyeren biologiske stasjon (NØBI):

NØBI er en privat forskningsinstitusjon som driver overvåkning, forskning og opplysning innen feltene geofysikk, geografi og geologi. Hensikten er å drive vitenskapelig forskning, særlig i populærvitenskapelig retning. Foreningen konsentrerer sitt arbeid innenfor fagfelt som ikke dekkes av andre organisasjoner. NØBI har utarbeidet studiemateriell og ekskursjonsforslag. Den primære målgruppa er 5.-10.-klasse.
Hva gjør de på søndre Bjanes? Kontaktperson: Leif Gjerde

Rossholmen beitelag

Beitelaget er et samarbeidsforum for de som leier beite på Søndre Bjanes. Kontaktperson: Aud Raasok.

Fet Historielag/Romerike Historielag:

Lokal kontaktperson: Alf Erik Jahr

Golfklubben:

Ellers: Fet 4H, Riddersand skole, barnehager

(Nordre Øyeren fuglestasjon– Yngve Kvebekk)

Eier fugletårnet? Ornitologisk forening?

SPØRSMÅL:

Tveter skulle gjøre noe med bua???

Jens Hauglid, Skedsmo Grunneierlag vedr. – private grunneiere i reservatet

Områdets utviklingsmuligheter (etappevis utvikling) - tiltak

De stedene som er tilrettelagt fungerer veldig bra. Det er tilrettelagt på en enkel og naturlig måte som lar seg lett vedlikeholde, og det er få problemer med hærverk eller forfall. (er ikke bålplassen bra nok?) Eiendommen har imidlertid et åpenbart tilretteleggingspotensial. Det er for eksempel flere natur- og kulturminner på eiendommen som få vet om og som det vil være interessant for tilreisende å få mer kunnskap om. Med enkel og systematisk tilrettelegging vil man kunne formidle natur- og kulturhistorie til besøkende.

Utviklingsscenarier:

Utvikling	Tiltak	Dette krever	Resultat
1. Status Quo	<ul style="list-style-type: none"> Ingen spesielle tilretteleggingstiltak Fortsatt beiting. Generelt vedlikehold av veg og parkeringsplass. 	---	<ul style="list-style-type: none"> Forfall på tilrettelagte områder uutnyttet potensial risiko for konflikter mellom ulike brukergrupper og i forhold til vernehensyn
2. Enkle tiltak med nøktern tilrettelegging	<ul style="list-style-type: none"> Merke, skilte og tilrettelegge stier og rasteplasser Vedlikehold av sanitæranlegg Informasjonstavler Bruk av stabburet i undervisningsøyne med Fortsatt beiting og skjøtsel av kulturlandskapet Opprusting av parkeringsplass og adkomstveg Skjøtsel av askeallè 	<ul style="list-style-type: none"> Målrettet satsning fra styrets side plassering av ansvar for gjennomføring av tiltak Organisering av hvordan arbeidet skal gjennomføres Samarbeid mellom interesseorganisasjonene Økt innsats fra brukernes side Kostnadsberegninger og søknader om finansiering Sikring av biologisk mangfold Finansieringsvilje fra myndighetene 	<ul style="list-style-type: none"> Økt friluftslivsaktivitet Økt informasjons- og opplevelsesverdi Økt kunnskap og bevissthet blant folk om områdets natur- og kulturverdier Minske konflikter mellom brukere/brukergrupper
3. Utstrakt tilrettelegging med tunge investeringer	<ul style="list-style-type: none"> Anlegge bygninger Fornye askeallè? Oppgradere vegnett og uteområder Fortsatt beiting og skjøtsel av kulturlandskapet 	<ul style="list-style-type: none"> Markedsanalyser over behov Politisk prioritering og satsingsvilje Investorer, finansiering av investeringer og drift 	<ul style="list-style-type: none"> Et tilbud for flere brukergrupper Risiko for overinvestering Risiko for driftsunderskudd Risiko for slitasje og svekking av biologisk mangfold pga. stor økning i ferdsel

Anbefaling/konklusjon

Vi påberoper oss ikke å ha utført noen forskningsmessig analyse av behov og resultater med hensyn til hvilken av de tre scenariene som bør anbefales. Dette ligger utenfor dette oppdragets rammer. Scenario nr. 2 synes imidlertid for oss å være den mest naturlige og beste løsningen. Med forholdsvis enkle midler oppnår man stor gevinst ved enkel tilrettelegging. Med i betraktningen er hvor mye ferdselen på eiendommen bør/kan øke uten at det går på bekostning av de økologiske verdiene. Der er helt klart en tålegrense for støy og slitasje, ikke minst i hekke- og yngleperioden.

Ved å ta de ulike aktørene i området med på råd om hvordan tiltakene bør utføres og av hvem, har man mulighet for å oppnå et bedre samarbeid mellom aktørene i området. Dette er særlig viktig for de tiltak som kan utføres på dugnad. Ved et tettere samarbeid mellom interesseorganisasjonene har man mulighet til å oppnå en bedre bruk av de ressursene man har til rådighet. Ved å ta hensyn som forener ulike brukergrupper, vil man kunne unngå konflikter. Det er her nærliggende å foreslå at man oppretter et samarbeidsorgan eller fastsetter rutiner for hvordan et slikt samarbeid kan foregå.

Erfaringsmessig er det ikke tunge investeringer som skal til for at besøkende får stor gevinst av å besøke og ferdes i området. Ved å legge litt ekstra vekt på estetisk utforming på rasteplasser, ved skilting eller i utforming av gjerder rundt beiter vil besøkende få et positivt inntrykk.

Forslag til tiltak

Kanalisering av folks ferdsel i form av skilte stier vil være en måte å unngå konflikter mellom ferdsel og annen bruk, som for eksempel beite. For å minimere inngrep i naturen, bør man søke å kombinere bruken langs de samme traséene der det lar seg gjøre. Man bør søke å bruke eksisterende stier og gjerne ha flere stitraséer med forskjellig grad av standard/tilrettelegging slik at man har et tilbud til ulike brukergrupper. På grunn av brannfaren bør man generelt være tilbakeholden med hvor mange bålplasser som bør opparbeides. Skal det være lov å gjøre opp ild også i den perioden det normalt er forbudt?

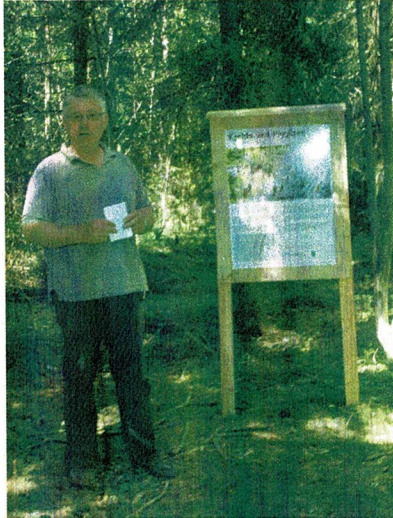
Fordi det skal anlegges golfbane på naboeiendommen vil man kunne forvente at ferdselen på Søndre Bjanes vil øke. To stitraser i golfområdet er fra utbyggers side tenkt fortsatt inn i beitearealet på Søndre Bjanes. Det vil være en utfordring å tilrettelegge for og styre denne ferdselen. Man bør blant annet overveie om stien i det hele tatt skal legges inne i beitearealet, eller om den bør gå langs og utenfor gjerdet. Folk trenger god informasjon når de kommer inn på eiendommen. I tillegg til en informasjonstavle på tunet, bør man vurdere å sette opp en tavle på eller ved golfområdet, slik at folk får informasjon om Søndre Bjanes før eller med en gang de går inn på eiendommen. Informasjonstavlene bør inneholde oversiktskart, beskrivelse av natur, kultur og severdigheter og ferdselsregler på eiendommen. På kartet bør lokale stedsnavn være med. Det finnes en rekke historiske stedsnavn på Søndre Bjanes, som ikke finnes på kart. For at ikke denne kunnskapen skal gå i glemmeboka, bør disse navnene samles inn og kartfestes. Et slikt kart kan brukes som tema på en natur- og kultursti.

Naturvennlig tilrettelegging uten store inngrep bør være en tenkemåte. Det finnes retningslinjer og maler for tilrettelegging i friluftsområder. Disse er beskrevet i følgende håndbøker fra Direktoratet for naturforvaltning:

"Ute-informasjon i naturvern-, friluftsliv- og kulturminneområder", DN-håndbok 2, 1991

"Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv", DN-håndbok 3, 1993 "

"Tilrettelegging for fritidsfiske", DN-håndbok 10, 1995



Eksempel på tilrettelegging med skilter. Ole Wilhelm Guttarsrud har tilrettelagt på sin eiendom på Guttarsrud et område med klebersteinsgruver fra Vikingtid, som er et automatisk freda kulturminne. Området er tilrettelagt med stier, bord/benker, informasjonstavle og informasjonsposter langs en stien.



Eksempel på enkel tilrettelegging som fungerer. Informasjonstavle med oversiktskart og beskrivelse av tilrettelagt område. I kassa ligger informasjonsbrosjyre som man kan ta med seg. Brosjyren har vegbeskrivelse og omtale av punkter som er skiltet langs tilrettelagt sti. Slik formidler man kunnskap på en enkel måte som engasjerer både store og små.

Skal det lages en illustrasjon på tiltakene? Ideskisse på kart (modifisert etter HST)

Vi anbefaler at det utarbeides en skjøtelsesplan for de ulike delområdene. Planen bør inneholde forslag til tiltak for å ivareta økologi- og kulturlandskapsverdier på eiendommen, i kombinasjon med at området fortrinnsvis skal tilgodese friluftslivsinteressene. Skjøtsel av allè, beite, skjøtsel på automatisk freda kulturminner, og kantslått langs veger er sentrale temaer.

Hvem eier fugletårnet? Hvem eier grunnen?

Med utgangspunkt i diskusjonen ovenfor har vi satt opp følgende oversikt over tiltak som vil egne seg på Søndre Bjanes:

Tiltak	Beskrivelse	Kommentar
Oppgradere stabburet	Legge til rette for at stabburet kan brukes i korte undervisningsøkter Bibliotektilbud?	Fetsund Lenser, Nordre Øyeren Biologiske stasjon (NØBI) (?), Interesseorganisasjonen Nordre Øyeren Nordre Øyeren (INØ) er interesserte brukere. Skoler og barnehager?
Informasjonstavle med områdebeskrivelse	Oppslagstavle med oversiktskart og beskrivelse ved parkeringsplassen til erstatning for dagens tavle.	
Tilrettelegge for handicappede?	Toaletter? Annet?	
Flere toaletter i området?		
Tiltak for lek	Brukerne kan selv på dugnad bygge lekehytte el.lign. på avtalte steder	Skoler, barnehager, Fetsund lenser og INØ er viktige samarbeidspartnere
Natur- og kultursti	Merke stier, fortrinnsvis rundløype. Turhefte med beskrivelser ved merka informasjonsposter.	INØ
Tursti/turveg	Merka rundløype med rasteplasser langs. Behov for klopper? (Ekstra tiltak langs strømgjerder, legge til rette for kontakt med dyra ved gjerdet.)	INØ
Tilrettelegge for fiske	Rydde vegetasjon på fiskeplasser langs land. Fiskeplassene bør fortrinnsvis ryddes langs tilrettelagte stier.	INØ Fiskeforeningen? (kommunen er vel ikke medlem av Fet grunneierlag eller Øyeren Grunneierlag)
Landingsplass for kano/båt Båtbrygge er vel ikke aktuelt???	?	
Undervisningstilbud ved fugletårnet	Informasjonsplakater ved tårnet, legge bedre til rette for småbarn (med krakker e.l.)	Hvem eier grunnen?
Etablere badeplass	? påføre sand?	
Rasteplasser	Sittegrupper langs merka og tilrettelagte stier. En av rasteplassene bør ligge i kort avstand til tunet. Rasteplassen ved Monsrudfjellet bør være den største; her bør bålplassen oppgraderes. lavvo?	
Etablere oppsyns- og vedlikeholdsrutiner	Etablere skjøtsels- og vedlikeholdsrutiner i de kommunale systemene i Fet og Skedsmo.	Bedre kvalitet på drift og vedlikehold.
Landskapsskjøtsel	Utarbeide skjøtselsplan for eiendommen.	Kulturvernmyndigheter, Rossholmen beitelag er aktuell samarbeidspart.

Midler fra landbruksdrifts skal brukes til friluftslivstiltak (er der vedtak om dette?)
I tillegg finnes flere finansieringsordninger der man vil kunne søke om midler til foreslåtte tiltak

Støtteordning	Bevilgningsinstans	Søknad sendes	Type tiltak	søknadsskjema
Midler til tiltak i statlig sikrede friluftsområder	DN	Fylkesmannens Miljøvernavdeling	Drift, planlegging og tilrettelegging, skilting etc.	Ja
SMIL tildeles bruk i drift – søknadsberettiget?	Landbruksdep., (jordbruksavtalemidler)	Kommunen v/landbrukskontoret	Planlegging (skjøtselsplan), fysiske tiltak så som gjerding, slått og landskapsskjøtsel	Ja
Regionalt miljøprogram Søknadsberettiget?	Landbruksdepartementet via fylkesmannens landbruksavdeling	Kommunen	Årlig utbetaling til skjøtsel så som skjøtsel av kulturminner, småbiotoper og annen kulturmark	Ja
Spillemidler	DN	Akershus Fylkeskommune, kontaktperson Torgeir Berg. Søknad sendes via kommunen		
Regionale Friluftsmidler		Akershus Fylkeskommune, kontaktperson Karin O`Sullivan	Fysiske tilretteleggingstiltak	Nei
Frie midler		Akershus Fylkeskommune v/KarinO`Sullivan		
Kommunale kulturmidler	kommunen	Fet kommune		
Prosjekt grønne vannveger		Samarbeidsrådet for Nedre Romerike v/Henning Berby		?

Kilder:

Muntlige:

Aud Raasok

Arne Næsfeldt, Fylkesmannens Miljøvernavdeling Akershus

Alf Erik Jahr

Skriftlige:

Driftsplan for Øyeren 2004-2008, *Øyeren Grunneierlag*

Rapport fra registrering av automatisk freda kulturminner i forbindelse med reguleringsplan for Leikvin Golfpark, Akershus Fylkeskommune, 2005, ref.03/11221).

Planprogram regulering av Leikvin golfpark – Fet. Golf På Norsk AS, mars 2004

Friluftsområdet Søndre Bjanes – dagens situasjon med forslag til restaurering og vedlikehold, notat, Harald Gjerde, Interesseorganisasjonen Nordre Øyeren, 1994

Friluftsområdet Søndre Bjanes, turhefte 7, Harald Gjerde, Interesseorganisasjonen Nordre Øyeren

Med kano i Øyeren-deltaet, turhefte 2 , Harald Gjerde, Interesseorganisasjonen Nordre Øyeren, 2002

Aktuelle regler for Øyeren-vassdraget, holdningskampanjen Interesseorganisasjonen Nordre Øyeren, 1990, ISBN 82-90982-01-1

Søndre Bjanes, hefte utarbeidet for styret for Søndre Bjanes, Terje Hindhamar og TGrygve Sundt, 1973

Bygdebok for Fet, bind IV

Mer litteratur:

Om historien; starrslått og Jarenstranda: Se avhandling av Romerike Historielags